

Inleidende gedachten

Uit de aankondiging in Drieluik (december 2012)

Komend seizoen willen we nadenken hoe het thema 'spiritualiteit' concreet gestalte te geven in onze gemeente. Een voorbereidend startgesprek vindt plaats op donderdag 10 januari (om half vier 's middags). Wie aan dit gesprek wil meedoen kan zich aanmelden bij ds. Meindert Burema of de secretaris van V&T, Jan Bouterse (tel. 445957).

Het jaar van de spiritualiteit (2002, programmering KRO)

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4512/Cultuur/archief/article/detail/2792372/2002/02/16/Met-een-vette-knipoog-terug-naar-vroegeer.dhtml>

Wat er schuil gaat achter de successen van min of meer bekende Nederlanders, de normen en waarden waarvoor zij zich laten leiden, de eventuele rol van religie in hun leven, de kosten en baten van hun gedrevenheid voor henzelf en hun omgeving; daar gaat het om in de programmareeks 'Vasten!' die de KRO vanaf dinsdag de komende zes weken op het scherm brengt.

Het programma past in het streven van de KRO om zich weer nadrukkelijk als katholieke omroep te profileren. Levensbeschouwing, zorg en maatschappij moeten in alle KRO-programma's centraal staan. Het jaar 2002 is zelfs uitgeroepen tot jaar van de spiritualiteit.

Bij de heroriëntatie grijpt de KRO terug op oude symbolen, zij het met een vette knipoog. Er mocht eens iemand denken dat de katholieke omroep terug wil naar het Rijke Roomsche Leven. Een al weer wat belegen voorbeeld is de poster met Madonna en kind aan de blote borst. Actueel is de samenstelling dit jaar van een moderne 'heiligen'-kalender. Iedereen mag namen voorstellen, al houdt de KRO wel een oogje in het zeil, want bepaalde personen kunnen kwetsend zijn voor bepaalde bevolkingsgroepen. Hoe dan ook: een leuk spelletje voor wie zich ertoe aangetrokken voelt. Best spannend: zou Pim Fortuyn als heilige acceptabel zijn? Mag professor Pim Sint Pim worden?

Bij de presentatie laatst van twee nieuwe KRO-programma's in de Sint Aegtenkapel in Amersfoort rolde een rozenkrans uit de persmap: alweer zo'n flirt met het verleden. Maar is het allemaal louter Spielerei? Nee, de ondertoon is serieus. En de KRO opereert ook niet in isolement.

Jaar van de spiritualiteit (2012)

<http://www.gevangenispredikant.nl/publication.aspx?lntNavId=131&lntEntityId=498>

2012 wordt het jaar van de spiritualiteit, heb ik gelezen. Het jaar waarin de Maya-kalender eindigt op 21 december van onze kalender. Een jaar waar de bakens blijkbaar verzet worden: niet meer gericht op het uiterlijke: op goud en geld, maar op het innerlijke: de psychische balans te vinden: innerlijke rust te vinden: doen wat je altijd had willen doen, voordat het te laat is.

Is dat wat Jezus in zijn eerste woorden bedoelt met: kom tot inkeer en hecht geloof aan het goede nieuws?

Ik denk dat die woorden nog een stapje verder gaan. Ze zijn immers niet gericht op het vervullen van individuele wensen en verlangens, maar op het grote geheel waar God het voor het zeggen heeft en waar iedereen deel van uit maakt.

In de goede boodschap, - het evangelie- gaat het om de dynamiek van God, mens en medemens. In die dynamiek is de medemens net zo belangrijk voor God als jij dat bent en omgekeerd: Jij bent net zoveel waard als de medemens van jou.

Ook al lijkt die medemens zoveel meer geslaagd in het leven, ook al heeft hij goud en geld, aanzien en status: God houdt net zoveel van jou als van die ander. Maar met die ander en God zul je het in dit leven moeten doen.

En het mooie is dat wij met elkaar zoveel meer kunnen dan we alleen kunnen. Wij kunnen elkaar houvast bieden, gelukkig maken, kennis delen, de ander stimuleren. En God en je medemens maken dat jij je mens kunt voelen.

Het koninkrijk van God bestaat dus niet uit stenen en hout, gebouwen en steden. Jij maakt al deel uit van het koninkrijk van God.

Maand van de spiritualiteit

<http://www.maandvandespiritualiteit.nl/berichten-homepage/januari-2013-weer-maand-van-de-spiritualiteit/>

thema: stilte

Spiritualiteit in januari

De Maand van de Spiritualiteit, tot nu toe altijd in november, verhuist naar januari. De eerstvolgende wordt daarom pas in 2013 gehouden. Aanleiding voor de verhuizing is de toch altijd al vrij drukke maand november zo met de aanloop naar Sinterklaas en Kerst.

De mediapartners zijn het erover eens dat het daarom verstandig is om in 2012 de Maand van de Spiritualiteit over de jaarwisseling heen te tillen naar januari 2013. Januari is een relatief rustige maand zo na de feestdagen waarin men, ook met uitzicht op het voorjaar, wel wat spiritualiteit kan gebruiken.

Over de maand van de spiritualiteit:

- Veel mensen hebben behoefte aan inspiratie en zingeving. Het lijkt erop dat er ondanks alle welvaart ook iets verloren is gegaan. Daarom zoeken mensen naar een beter evenwicht tussen materiële welvaart en geestelijk en lichamelijk welzijn. De initiatiefnemers van De Maand van de Spiritualiteit willen aansluiten bij deze groeiende behoefte aan zingeving en inspiratie die we in onze samenleving op dit moment zien.

- Spiritualiteit kan heel concreet evenwicht, voeding en richting geven in een complexe wereld. Richting voor een betere omgang met de medemens, onze leefomgeving en onze planeet. Door met aandacht voor wat er écht toe doet te leven, door bewuster te werken en met anderen om te gaan, vinden we balans, kan het leven gaan bruisen en leven we met 'hartstocht'.

- Voor wie: de Maand van de Spiritualiteit heeft als doelstelling om toegankelijk te zijn voor iedereen met interesse in spiritualiteit in de breedste zin van het woord. Ongeacht leeftijd, sekse of religieuze achtergrond.

- Wat is spiritualiteit:

De Maand van de Spiritualiteit wil een breed begrip van spiritualiteit hanteren. Hierbij beperkt ze zich niet tot enkel institutionele vormen van spiritualiteit en zelfs niet tot alleen de religieuze invalshoek. De Maand wil ruimte bieden aan zowel de spiritualiteit die verbonden is met de relatie God-Mens, als aan spiritualiteit die meer verbonden is aan Levenskunst.

De verliefde paraplu: Spiritualiteit in het alledaagse leven, leerhuis (in Castricum) met Jean-Jacques Suurmond predikant, psychotherapeut, columnist.

Paraplus zijn onmogelijke dingen. Ze zijn er nooit als je ze nodig hebt. Zijn ze er wel, dan past hun kleur niet bij je jas, of ze prikken een passagier in de tram, of ze klappen om zodat je opeens midden op straat voor gek staat. Ze spelen verstoppertje in een restaurant of rafelen zielig dat je ze niet goed verzorgt.

In feite is dit verliefd gedrag. Aandacht trekken. Zoals God zelf in alle dingen van het leven onze aandacht trekt.

Nu is hij verdwenen, dan weer past hij niet, hij prikt, maakt een dwaas van ons of doet rafelig aan en klaagt. De mensen die nieuwsgierig daarop ingingen, hebben in de loop der eeuwen begeesterd de kunsten, wetenschappen en cultuur voortgebracht.

Ons probleem is dat we God vaak niet opmerken. We laten ons in beslag nemen door onze drukke gedachten en zorgen. Ondertussen zoeken we naar zin en spiritualiteit als naar een paraplu die al die tijd al aan onze hand trekt.

Spiritualiteit is met nieuwe ogen naar het alledaagse leven – van stofzuigen tot seks – kijken: wakker, met aandacht. Dan kunnen we beleven dat God zelf, door ons heen, verliefd de wereld aan de haak slaat en zijn ontferming opsteekt.

Datum donderdag 2 februari 2012

Tijd: 20.00 uur

Plaats: Maranathakerk Castricum

Kees Waaijman 'Spiritualiteit, vormen, grondslagen, methoden' (Kok Kampen, 2000)

p. 315: Bijbelse grondwoorden

In het oude Israël gebruikte men een aantal elementaire woorden om het werkelijkheidsgebied van de spiritualiteit mee aan te wijzen. De belangrijkste termen van dit spiritueel vocabularium waren: *godsvrucht*, *heiligheid*, *barmhartigheid* en *volmaaktheid*. Blijken zal, dat deze grondwoorden het totale ontmoetingsgebeuren tussen God en mens omvatten: vanaf de eerste huiveringwekkende aanraking tot en met de respectvolle voltooiing in liefde (godsvrucht); vanaf het eerste afscheid van het bezoedelde leven tot en met het verteerd worden in de goddelijke zuiverheid (heiligheid); vanaf het eerste besef van Gods genade tot en met de onderdompeling in zijn gunnende overvloed (barmhartigheid); vanaf de oorspronkelijke gaafheid, die de mens van God ontvangt, tot de volkomen uitgroei in zaveloze liefde (volmaaktheid).

Deze bijbelse grondwoorden zijn zo fundamenteel, dat ze iedere keer weer opduiken: godsvrucht heeft in meerdere perioden gefunctioneerd als een centrale spirituele term; heiligheid vormt de kern van alle heiligenlevens; barmhartigheid is de grondhouding van het chassidisme; volmaaktheid heeft eeuwenlang het begrip van de spiritualiteit bepaald.

Het belang van de bijbelse grondnotities beperkt zich niet tot de joodse, christelijke en islamitische tradities. Voor de notie 'heiligheid' spreekt dit voor zich. Dit grondwoord behoort tot de kern van alle spiritualiteiten. Maar ook een benaming als 'barmhartigheid' roept onmiddellijk het mededogen (karuna) uit de boeddhistische spiritualiteit op. We zullen de verschillende parallellen ter plekke bespreken.

Waaijman p. 375: (conclusie paragraaf over mystieke theologieën)

Sp. wordt gezien als een kenproces, dat door drie overgangen wordt gemarkeerd. 1: de *loutering*, die zich binnen de stroom van de emanaties [openbaringen] bekeert, om via hem te reiken naar Degene die aan alles voorbij is; 2: de *verlichting*, die zich losmaakt uit alle kenstructuren (kennen en gekend worden) om te delen in het absolute duister van de kenloosheid; 3: de *vereniging*, die ons losmaakt van onszelf, zodat we geheel en al zijn van Degene die aan alles voorbij is. Het proceskarakter, het cognitieve aspect en de strenge gefaseerdheid van de sp. worden in de mystieke theologieën sterk geprofileerd.

Waaijman p. 386/387: (conclusie paragraaf over 'het ervaringsperspectief')

Het ervaringsperspectief werpt een nieuw licht op het werkelijkheidsgebied van de sp. De notie 'ervaring' verschaft daartoe een brede toegang. De ervaring van de persoonswording, de ervaring van het eigen wezen, de religieuze ervaring, de transcendentie-ervaring, de geloofservaring, de socio-culturele ervaring. Alles valt onder de sp.

Spiritualiteit moet nu ieder gebied van de menselijke ervaring raken, het openbare en sociale leven, de pijnlijke, de negatieve, zelfs de pathologische zijwegen van de geest, de morele en relationele wereld.

De categorie 'ervaring' biedt de mogelijkheid de verschillende niveaus in het sp. proces ter sprake te brengen: bewustwording, diepgang, piekervaring, extatische ervaring, esthetische ervaring, korstondige en langdurige ervaring, onvolwassen en gerijpte ervaring, etc. Het woord 'ervaring' impliceert een gefaseerd proces. De notie 'ervaring' impliceert emancipatie uit het uitsluitend theologisch perspectief en introduceert de menswetenschappen.

Waaijman p. 390/391 (verhouding theologie-spiritualiteit)

De verhouding theologie-spiritualiteit is een bewogen geschiedenis! Voor het ontstaan van de theologie als zelfstandige wetenschap waren ascese en mystiek, dogma en moraal, bijbel en filosofie innerlijk met elkaar verbonden. In het diepgaande over-en-weer tussen bijbelse inspiratie en participatie aan de helleense cultuur - het kader van de oud-christelijke geloofsreflectie - grepen de deeldisciplines die zich pas later verzelfstandigden (theologie, filosofie, literatuur, psychologie, sociologie, exegese), in elkaar.

In de tweede helft van de elfde eeuw komt er in de vroegmiddeleeuwse manier van theologiseren verandering. Tot dan toe had de Schrift de grondcategorieën en de innerlijke logica voor het theologisch denken bepaald. Nu levert de filosofie de basiscategorieën en het syllogisme vormt de logica. Deze nieuwe rationaliteit is met in staat het werkelijkheidsgebied van de spiritualiteit adequaat te verstaan. Daarom ontstaan er binnen de islam, het jodendom en het christendom mystieke theologieën. Het verzet van de mystici mag niet baten. Rond 1400 is het zover, dat een steeds eenzijdiger beoefening van de dialectiek een vervreemding bewerkt heeft tussen theologie en spiritualiteit. Eind dertiende eeuw interesseert de westerse theologie, uitsluitend abstract en technisch geworden, zich niet meer voor de problemen van het geestelijk leven. Deze breuk tussen geloofsbeleving en theologie, die als het grote schisma van de vijftiende eeuw wordt beschouwd, ontwikkelt zich in de zestiende eeuw tot een antagonisme, een ontwikkeling die ook de christelijke humanisten, onder wie Erasmus, die de eenheid tussen

theologie en spiritualiteit willen herstellen, niet kunnen keren. Onder invloed van de Reformatie en de politiek-religieuze consequenties van een verscheurde christenheid wordt de theologie, vooral in de katholieke landen, de behoedster van de objectieve orthodoxie tegenover de subjectieve geloofsbeleving van protestanten en spirituelen uit eigen kring. Begin zestiende eeuw komt het in Spanje tot het conflict tussen mystieken en intellectualisten. Alle grote mystieken van de Spaanse gouden eeuw zijn het doelwit van de theologen-inquisiteurs.

Waaijman p. 427 ev. (over het weglaten van de notie 'God' uit de definitie van spiritualiteit)
nog uit te werken

Artikelen uit de krant:

- ingezonden brief Mariska Overman

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4328/Opinie/article/detail/3373211/2013/01/07/Elk-mens-is-spiritueel-maar-weet-het-vaak-niet.dhtml>

- interview van Antoine Bodar met filosofe en schrijfster Désanne van Brederode

zie

<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3368144/2012/12/24/Met-de-ziel-onder-de-arm-lopen-kan-tot-veel-moois-leiden.dhtml>

wanneer bovenstaande links niet werken, kan ik per e-mail kopieën van genoemde artikelen opsturen.